

Cilt/Volume 2, Sayı/Issue 4, Temmuz /July 2020, ss. 523-524.

Geliş Tarihi–Received Date: 10.07.2020 Kabul Tarihi–Accepted Date: 17.07.2020

KİTAP İNCELEMESİ – BOOK REVIEW

GÜNEY KAFKASYA'DA RUSYA-İRAN NÜFUZ MÜCADELESİ (1779-1813)\*

CEREN SELVİ\*\*

Türk Tarih Kurumu Yayınları tarafından 2020 yılında ilk baskısı yapılan *Güney Kafkasya'da Rusya-İran Nüfuz Mücadelesi* adlı eser Özgür Türker'in doktora tezinin kitaplaşmış şeklidir. Eser; *Yöntem ve Kaynaklar (1-19)*, *Giriş (21-26)*, *Birinci Bölüm: XVIII. Yüzyıl Sonlarında Güney Kafkasya'da Rusya-İran Rekabeti (27-86)*, *İkinci Bölüm: XIX. Yüzyıl Başlarında Güney Kafkasya'da Rus Yayılmacılığı ve Konsolidasyon (87-136)*, *Üçüncü Bölüm: 1804-1813 Rus-İran Savaşı'nın Nedenleri (137-223)*, *Dördüncü Bölüm: Kura ve Aras Nehirleri Arasında Rus Hâkimiyetinin Tesisi (226-274)*, *Sonuç (275-284)*, *Kaynaklar (285-298)*, *Dizin (299-307)* ve *Ekler (309-325)* bölümlerinden oluşmaktadır. Eserin *Yöntem ve Kaynaklar* bölümünde çalışmada izlenen yol ve kullanılan resmî belge koleksiyonları; kronikler, hatıratlar, seyahatnameler ve gezi raporları; araştırma eserler hakkında bilgi verilmiştir. *Giriş* bölümünde, Kafkasya coğrafyası hakkında bilgi verilmiş ve Rus İmparatorluğu'nun bölgeyi işgale başlaması ele alınmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünü oluşturan *XVIII. Yüzyıl Sonlarında Güney Kafkasya'da Rusya-İran Rekabeti* bölümünde üç ana başlık yer almaktadır: Birinci bölüm olan *İkinci Katerina Dönemi ve Kafkasya'da Rus İlerleyişi* başlığı altında *Rus Kumandanı Gottlieb Heinrich Tottleben'in Gürcistan Harekâtı (1769)*, *Küçük Kaynarca Antlaşması (1774)*, *Azak-Mozdok Müstahkem Hattı (1777)*, *Kırım'ın İlhakı (19 Nisan 1783)*, *Georgiyevsk Antlaşması ve Gürcistan'da Rus Himayesi (1783)* başlıkları; ikinci bölüm olan *Rusya'nın Güney Kafkasya Stratejisinde Değişim* başlığı altında *Tiflis'te Bulunan Rus Birlikleri'nin Kafkas Hattı'na Çekilmesi*, *Ruslar ve Gürcüler Arasında Güven Bunalımı ve Rus-Gürcü İttifakında Yol Ayrımı* başlıkları; üçüncü bölüm olan *Ağa Muhammed Han'ın Kafkasya Seferi ve Güney Kafkasya'da Kaçar Restorasyonu* başlığı altında *Kaçar Hanedanı'nın Ortaya Çıkışı ve İran'da Yükselişi*, *Ağa Muhammed Han'ın Güney Kafkasya Siyaseti ve Ağa Muhammed Han'ın Tiflis Seferi ve Krtsanisi Savaşı (8-11 Eylül 1795)* bölümleri yer almaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünü oluşturan *XIX. Yüzyıl Başlarında Güney Kafkasya'da Rus Yayılmacılığı ve Konsolidasyon* bölümünde iki ana başlık yer almaktadır: Birinci bölüm olan *Kartli-Kaheti'nin (Gürcistan) Rusya Tarafından İlhak Edilmesi (1801)* başlığı altında *İlhak mı, İltihak mı?*, *İori Nehri Savaşı (7 Kasım 1800)*, *İmparator I. Pavel'in Gürcistan Manifestosu (18 Ocak 1801)*, *İmparator I. Aleksander'in Gürcistan Manifestosu (12 Eylül 1801)* başlıkları; ikinci bölüm olan *General Pavel Dimitriyeviç Tsitsianov ve Kafkasya'da Rus Saldırganlığı* başlığı altında *Gürcistan'da Rus İdaresi'nin Konsolide Edilmesi*, *Georgiyevsk Sözleşmesi (26 Aralık 1802)*, *General Vasily Gulyakov'un Caro-Belokan Seferi (9 Mart 1803)*, *Megrelya'nın Rusya'ya Bağlanması (4 Aralık 1803)*, *Tsitsianov'un Gence'yi İşgali (4 Ocak 1804)* bölümleri yer almaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturan *1804-1813 Rus-İran Savaşı* bölümünde dört ana başlık yer almaktadır: Birinci bölüm olan *1804-1813 Rus-İran Savaşı'nın Nedenleri* başlığı altında *Savaşın Nedenlerine Dair Yaklaşımlar*, *Emperyalizm ve Küresel Güçlerin Etkisi*, *Meşruiyet Kısılcacındaki İmparatorluk Onuru*, *Haddi Aşan Yetkiler ve Sonuçları*, *Kaçınılmaz Son: Savaş* başlıkları; ikinci bölüm olan *Tsitsianov Komutasındaki Rus Kuvvetlerinin Revan Harekâtı* başlığı altında *General S. A. Tuçkov'un Gümrü'ye Girmesi (10 Haziran 1804)*, *Eçmiyazın (Üç Kilise) Muharebesi*, *Tsitsianov'un Revan Kuşatması*, *Kuşatmanın Kaldırılması ve Rusların Revan Önlerinden Geri Çekilmeleri* başlıkları; üçüncü bölüm olan *Güney Kafkasya'da Rus İmparatorluğu'na Katılımlar* başlığı altında *Şuragel Sultanlığının Rusya'ya Katılımı*, *Karabağ (Şuşa) ve Şeki (Nuha) Hanlıklarının Rusya'ya Katılımı*, *Şirvan (Şamahı) Hanlığı'nın Rusya'ya Katılımı (25 Aralık 1805)* başlıkları; dördüncü bölüm olan *General P. D. Tsitisinov'un Son Eylemleri ve Öldürülmesi* başlığı altında *1805 Yılı Muharebeleri*, *İrinarh İvanoviç Zavalışın ve Hazar Filosu'nun Faaliyetleri*, *Bakü'nün Kuşatılması ve Tsitsianov'un Ölümü* bölümleri yer almaktadır.

\* Özgür Türker, *Güney Kafkasya'da Rusya-İran Nüfuz Mücadelesi (1779-1813)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2020, 325 s. ISBN: 978-975-17-4481-4.

\*\* Arş. Gör. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Dili Anabilim Dalı, E-Posta: [ceren.ybu@gmail.com](mailto:ceren.ybu@gmail.com).

## GÜNEY KAFKASYA'DA RUSYA-İRAN NÜFUZ MÜCADELESİ (1779-1813)

Çalışmanın dördüncü bölümünü oluşturan *Kura ve Aras Nehirleri Arasında Rus Hakimiyetinin Tesisi* bölümünde üç ana başlık yer almaktadır: Birinci bölüm olan *General İvan Vasilyeviç Gudoviç Dönemi ve Faaliyetleri (1806-1809)* başlığı altında *Derbent, Karabağ, Bakü, Kuba ve Şeki Hanlıklarının Rusya Tarafından İşgali, 1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı'nın Başlaması ve Uzun Kilise Muahedesi (1806), Fransa-İran İttifakı ve Finckenstein Antlaşması (4 Mayıs 1807), Başarısız Revan ve Nahçıvan Seferleri ve Gudoviç'in İstifası* başlıkları; ikinci bölüm olan *Aleksander Petroviç Tormasov Dönemi* başlığı altında *İngiltere'nin Müdahalesi, Rusya'ya Karşı "Cihad" İlan Edilmesi, Askaran'daki Barış Müzakerelerinin Sonuçsuz Kalması, Savaşın Tekrar Başlaması ve Meğri'nin İşgali*; üçüncü bölüm olan *P. S. Kotlyarevskiy ve Aras'ın Kuzeyinde Rus Hegemonyası* başlığı altında *Aslandüz Muharebesi (19-20 Ekim 1812), Lenkeran Taarruzu (1 Ocak 1813) ve Gülistan Antlaşması* bölümleri yer almaktadır.

Eserin *Sonuç* bölümünde ise incelenen metinden elde edilen epistemik kiplik işaretleyicileri özetlenmiş ve yapılan tüm çalışma değerlendirilmiştir. Sonuç kısmından sonra çalışmada yararlanılan kaynakların sıralandığı *Kaynaklar ve Dizin* yer almaktadır. Çalışmanın son kısmında yer alan *Ekler* bölümünde çalışmada yer verilen önemli isimlerin portreleri yer almaktadır.

Tarih çalışmalarını içinde çok önemli bir yere sahip olan dönemin Rusya-İran Mücadelesini ele alan bu değerli çalışmayı alana kazandırdığı için Dr. Özgür Türker hocamıza teşekkür eder, başarılı çalışmalarının devamını dileriz.